

Tartalom

Hangoló.....	2
Jubileum.....	4
Gyimes varázsa.....	6
Kitekintő.....	10
Kitüntetés.....	13
Laudáció.....	16
Dicséret.....	20
Hagyomány.....	23
Krónika.....	26

Impresszum:

Főszerkesztő: Tampu (Compoly)Stelian
Szerkesztőbizottság: Bogdán Tibor, Tampu Ferenc, Tampu Krisztián, Kóka Rozália, Trunki Péter, Ábrahám Judit

Munkatársaink: Iancu Laura, Diósi Felicia

Lektorálta: Káposztás János Attila

Tördelőszerkesztő: T. (Compoly)Stelian

Kiadja a Lakatos Demeter Csángómagyar

Kulturális Egyesület

Elérhetőségünk:

lakatos.demeter@gmail.com

Tel: 0036304484754

Nemzeti Kulturális Alap

Folyóiratunk megjelenik támogatásával.

XV. évf. 52.szám

2018.12.

CE/28567-2/2012

15 éves a Csángó Tükör

Amikor visszagondolok 2003 decemberére, arra az időpontra, amikor e folyóirat első kezdetleges számát fogtam a kezemben, amelynek címlapján egy kisgyermek üldögel egy padon, egy olyan padon, amely egy moldvai magyar szóttessel van leterítve, mert a fotó jelzésértékű akart lenni, akkor kicsit beleremegek. Mielőtt megjelent volna e folyóirat első száma nagyon sok ideig gondolkodtam, töprengtem, hogy vajon mi, moldvai magyar fiatalok elég érettek vagyunk-e arra, hogy Budapesten, ahol a magas színvonal kötelező érvényű, és ahol a világvárosi szellem helyenként összefonódik magyar hagyományainkkal, hogy egy olyan lapot hozzunk létre, amely hitelesen képviseli moldvai magyarságunk értékeit, múltját, mindennapi életét. Itt tanuló és dolgozó fiatalok gyűrűjét akarta egybekovácsolni, ezért pontosan emlékszem, hogy minden értelmes fiatalot megkerestem az ötlettel, hogy hozzunk létre egy lapot. Kicsi volt a lelkesedés, mert nekünk különösen nehéz volt itt a sorsunk. Nem kertelek, akik Moldvából idejöttek tanulási szándékkal, azok elenyésző számban végeztek el valamilyen felsőfokú tanulmányt. Legtöbbször kirostálta őket az intézmény, mert nyelvi és önbizalmi problémákkal küzdöttek, ez mellé az anyagi gondok is tornyosultak, mert ki kellett fizetni a kollégiumot, meg kellett venni a bérletet, haza kellett utazni, és valamiből élni is kellett. Ezért a tanulás mellett dolgozni kényszerültek honfitársaim, emiatt az egyéb tevékenységekre mert nem nagyon jutott idő. Az a felvetés, hogy írjunk egy folyóiratot, amely csak rólunk szól, moldvai magyarokról nem tűnt rossz ötletnek, na, de ki végzi a munka javát, ki írja a cikkeket, ki szerkeszti, ki tördeli, ki viszi nyomdába, ki fizeti ki a nyomdai költséget, ki terjeszti? ...és sorolhatnám tovább az akkor feltett kérdéseket. Szaktudás nem volt sem mellettünk, sem mögöttünk, sem előttünk. Csak a vágy és az elszántság, hogy írjunk, alkossunk, tegyünk valamit a magyarságunkért, tegyük meg azt, amit megérdemelnek ősaink.

Dédapáink, nagyapáink vért izzadtak, hogy megmaradjanak magyarnak, idegen nemzettestben gyomként kezelték Őket, ki akarták mindannyiszor irtani, mert nem volt az ő vérük, nem beszélték a nyelvüket és nem akartak beolvadni, mert voltak elveik: a nemzet (haza), a család és Isten. Ezekből Ők nem engedtek, ezért vagyunk mi is ma magyarokként a világban. Mindezekért Hálával tartozunk Nekünk, de hálával tartozunk a Ma Magyarországnak is, mert Csángóföldön csak mi magunk nem boldogulnánk, Erdély és az Anyaország nélkül, ma senki nem beszélne magyarul a Kárpátok keleti határán. Egyetlen egy nagy feladat hárult ránk, hogy amit kaptunk, azt adjuk is tovább a következő generációknak. Nem visszakozhatunk, hogy nekünk nincs időnk, már nem divat hagyományokkal foglakozni, nem trendi elavult népi szokásokat dédelgetni, mert nekünk a modern kor szellemiségét kell képviselnünk. Ez nem igaz és nem is gondolkodhatunk így.

Ezek a gondolatok foglalkoztattak 2002-ben, amikor a XI. kerületi albérletünk kopott ágyában azon töprengtem, hogy kiket keressek meg e gondolattal és hogyan győzzem meg az igazamról. Elsősorban főiskolán vagy egyetemen tanulók után érdeklődtem, annál is inkább mert magam is egyetemi hallgató voltam az ELTE Bölcsészettudományi Karán. Nagy meglepetésemre voltak akik jónak látták az ötletet: Ambarus Lídia, Erőss Elvira, Iancu Laura, Tampu Ferenc, Róka Leonárd, Trunki Péter, Tampu Krisztián és még sokan mások. Nagyjából ezzel a csapattal kerestük meg az akkori Európa a Csángókért Alapítvány kezelőjét Bogdán Tibort, hogy az Alapítvány legyen szíves támogatni a folyóirat nyomdai kivitelezését. Abban az időben számítógépünk sem volt, a tördelését egy barátom végezte, aminek a díjazását saját zseb-

pénzemből fizettem. Annyira fontos volt számomra a lap megjelenése, hogy a diák-munkából megkeresett kevés pénzemet sem sajnáltam.

Nem volt könnyű a kezdet, komolyabb szakmai és anyagi támogatást senki nem adott. Mai napig azt gondolom, hogy minden a gondviselésnek köszönhető. Az Istenbe vetett hit mindent megold, Isten előtt nincs lehetetlen, mindig meg tudtuk valamilyen formában jelentetni, ezért köszönetet mondok Istennek és köszönetet mondok embertársaimnak is, aki 15 évig kitartottak mellettem, Európa a Csángókért Alapítványnak, testvéreimnek, a Nemzeti Kulturális Alapnak, a Lakatos Demeter Egyesületnek, minden szerkesztőtársamnak és munkatársamnak, minden cikkírónak és biztatónak és nem utolsósorban Szamosi Elemér bácsinak, hogy oly sok pályázatot megírtunk és tisztességesen elszámolt velük. Isten fizessen meg mindenkinek áldozatos munkájáért!

Kedves olvasók! Én most elbúcsúzom főszerkesztői feladataimtól, a hangoló rövidke írásait sem én fogom már írni, remélem az új főszerkesztő megteszi majd ezt. Még nem tudom ki lesz az, aki tovább viszi e nemes feladatot, de remélem, hogy akad, aki kezébe veszi a lantot. Én minden esetre a jó Istenre bízom a folyóiratot és mindenkiket, aki tovább fogja szerkeszteni. Köszönettel tartozom minden olvasónknak, köszönök minden építő kritikát és dicséretet. Nekem szép volt a 15 év, öröm volt szolgálni nemzetemet, magyar anyanyelvemet és a moldvai magyarok történelmét, mert igen is joga van a világnak tudni, hogy a Kárpátok keleti oldalán is élnek még magyarok.

Isten Áldjon minden Magyarot!

Tampu(Compoly) Sztelián

Háló, gyufaszál, Elemér bácsi, ámen

A *Csángó Tükör* felelős szerkesztőjének, Tampu Szteliánnak a kérése hallatán, hogy ti. a lap tizenöt éves fennállása alkalmával, valljak színt a laphoz fűződő viszonyomról, tehát e kérdés hallatán, az első gondolatom az volt, hogy asztalhoz fogom ültetni az óvoda lármáját hazalopkodó gyermekeimet, és arra kérem őket, rajzoljanak le engem. Éspedig olyanak, amilyenek látni fognak, amit mutatni fogok nekik. Térdre ereszkedtem hát, arcomat tenyerembe rejtettem és azt mondtam: nagyon rosszat tettem, szégyellem magam miatta, ezt látjátok most rajtam, ezt rajzoljátok le! A gyerekek egy ideig néztek majd a nagyobbik azt mondta: Anya! Ezt rajzold le te! És otthagytak. Láttam már művészileg nagyraértékelt, egészében és meztelenül fehér vibráló műalkotást, de miután Sztelián nem festményt kért tőlem, az üres lapot nem küldhettem el vallomás gyanánt. Fogtam hát a papírt és ráírtam a fentieket. Az addig történeteket. Mert valamiképpen ez

is hozzátartozik az elmúlt tizenöt évhez. Ha nem a gyerekek, akkor a munka, ha nem a munka, akkor az utazás, ha nem az utazás, akkor a költözés, a betegség, ezerszám szaporodó nyavalyák vettek körül, fogtak vissza akkor, amikor az „időhöz”, a naptárhoz közeledtem, hogy mindannyiszor az idő lehetséges legkisebbik szálát szakíthattam csak ki és fordíthattam a Csángó Tükörré. Pedig igenis fontosnak tartom, és alapításakor, az induláskor magam is szép jövőt álmodtam és kívántam magunknak. És lám, álmom valóra is vált csak éppen nekem nincsen semmiféle érdemem benne. A Csángó Tükör lelke Sztelián. A Csángó Tükör Sztelián ajándéka nekünk, napszamosaknak, és ezer kilométeres ölünkben hordott és őrzött, szeretett közösségünknek: a moldvai magyarságnak. Az Ajándékozót köszönet illeti és illesse hála az ajándékért!

Domokos Pál Péternél olvastam valahol a csakugyan régen s ezért talán nem is pontosan idézett gondolatot, miszerint ha minden nemzettársunk csak annyi ideig „gondolna” a moldvai magyarokra, amíg egy gyufaszál lángja elég, a maga részét megcselekedte. Számomra a Csángó Tükör egy ilyen gyufaszál. Szerény, hűséges társ, a múlt és jelen alagútjaiban világító láng. Lángsor.

Advent van és mintha a moldvai magyarság jelene is adventi jellegűnek tetszene. Sötétség, köd, csúszásveszély. Várakozás a fagyban. Eltelt egy év s ki tudja, ha jön, mit

hoz az új? De advent a hit, a bizalom és a remény gyakorlásának az időszaka is. Isten is tudja, hogy ebben a pillanatban okunk nincs a reményre. „De a te szavadra, kivetem a hálót!” – mondjuk Simonnal (Lk 5,5), és kivetjük a hálót. Vesztenivalónk nem maradt. A hálónk színtelen, szagtalan, test nélküli, tehát eltulajdoníthatatlan. Kivetjük.

Magunknak pedig azt kívánom, hogy ezt a világitó lapocskát, Szamosi Elemér bácsi gyöngybetűs kézírásával ellátott borítékban a postás, minden páros hónap elején beerőlködjön kicsiny postaládámba. Bercike kiszalad érte, behozza, Mártonka újszülöttolvasó serénykedő ajkával felolvassa nekem, ahogyan az élet rendje megkívánja, hogy úgy legyen.

Iancu Laura

1972-nek

Új esztendő régtől várunk,
Küszübedend máma állunk.
Békét hozz, és boldogságot,
Keneret, bort az országnak
És a zavaros világnak,
Csendet fülden, barátságot.

Hozd a kívánt orvosságot,
gyógyítsd a nyomorúságot,
hábarunak vége legyen.
Elig árva, bína vagyan,
öcsek ölik egymást agyon,
és sok nincs, máma mit egyen.

Hozd te a szent szabacságot,
a rég kívánt izazságot,
békében népek éljenek.
gyárban dolgozzunk, kopáljunk,
ne fegyverekkel kézben álljunk,
egyik a másstul mind féjünk.
(OSzK Fond 402/315) *Lakatos Demeter*

Lakatos Demeter

KÍVÁNSÁG ÚJ ESZTENDŰTŰL

Világ felzavaradott újból,
füldend foly újból ember vér.
Árészt, a háború istene
új áldazatakat mind kér.
Dét újságot máma olvasad,
Vagy éppen rádiát hallgatad,
csak háborúkról hallasz mindig,
az eszed minha megakad.

Új esztendőt, melyiket várjuk,
és hulnap tróbusára hág,
az egész világnak hozzája
lenne egy forró kívánság,
„ikar a zavaros világban
bűntelen vár újból ömlik,
az öcsék sokcar hiba nélkül
egyik a másikat ölik.

Már háborúknak vége legyen,
egymástul senki ne féljen,
a békiben és szabacságban
mindenki a fülden éljen;
mert minden vaan a füldünknek
máma, csak Béke hiánzik,
és barátság nemzetek között
naprul napra, mind fonyódik.

Már elig bajt hagyatt fejünkre
viny esztendő, melyik elment,
nem ujtatta veszélyes tüzet,
meggyújtatta jobban a szenr.
Hozz te már békét, új esztendőt,
Csendesítsd le a világot,
és minden lélekben, minden szívben
békét hozz és boldogságot.

1971.XII.31 (?)

(OSzK Fond 402)

A Csángó Tükör tükrében

Valahol 2000 környékén kezdődött a történet, egészen pontosan nem is akarok visszszámolni... történt annak idején, hogy a budapesti Marczibányi Téri Guzsalyas táncházakban zenélgettem, gyakran jártam haza Erdélybe és Csángó földre: Gyimesbe, Moldvába tanulni, valamint gyűjtő utakra. A zene és a tánc eléggé kitöltötte az életemet, de fontosnak éreztem, hogy írásban is, akár kisebb esszéken keresztül kifejezzem mondanivalómat, vagy akár közvetítő legyek a régi falusi világ egy-egy apró részletét bemutató elbeszélő régebbi generáció, és a mai, ifjabb generáció között. Megmutattam néhány írásomat Csoma Gergelynek (szobrászművész és csángó-kutató), aki rögtön be is ajánlott az épp akkor induló *Csángó Tükör* folyóirat szerkesztőségébe. Innentől kezdve összefonódtak a szálak, hamarosan kiderült, hogy Tampu Szteliánnal és Bogdán Tiborral a csángó kultúra szempontjából nagyon hasonlóan gondolkodunk, ugyanazokat a célokat tartjuk fontosnak, és nagyon is fontosnak tartjuk, hogy ez a lap létezzen. Tibor és Sztelián összehívta a szerkesztő bizottságot, kiderült, hogy vannak még mások is rajtunk kívül, akik ennek az ügynek szentelnének az életükből. A leglelkesebbnek Trunchi Péter mutatkozott akkoriban, aki időközben visszaköltözött Moldvába. Mondanom se kell, hogy mindezt önerőből, önkéntesként kezdtük a cikkírástól a lap terjesztéséig. A kezdeti lelkesedés után beállt egy lankadó időszak, már-már ott tartottunk, hogy megszűnik a lap, de szerencsére ennek a néhány szerkesztő tagnak a lelkesedése tovább élte a folyóiratot. Már a kezdeti ülésen kiderült, ki milyen állandó rovat szerkesztésére hivatott a lapban, persze, ettől lehetek eltérések. Így került rám a *Gyimes varázsa* rovat szerkesztése, amit nagy örömmel vállaltam. Az alábbiakban rövid áttekintést, és részleteket mutatok be a különböző cikkekből, melyek az elmúlt évek során megjelentek, néhányukat a *Folkmagazin* folyóirat is publikálta.

Elsőként a „*Gardonynak lelke van*” című tanulmányom került bemutatásra, amit a Népművészet Ifjú Mestere pályázatra írtam, melyben a technikai vonatkozások mellett azt mutatom be, hogyan kerültem kapcsolatba a gardonnyal, és hogy találkoztam népzenei mesteremmel, Zerkula Jánossal. Egy parafrázissal kezdődik a tanulmány:

„Kezdetben volt a ritmus”- Hans von Bülow, és a ritmus Istennél volt, és Istennél maradt, de alászállt, s lehozta az égi zenét, hogy láttassa a mennyeket. (...) Úgy is történt, hogy három éven keresztül kijártam egy-egy hétre tanulni hozzá, onnantól kezdve mindig a mulatságokban ültetett be maga mellé, hogy tanuljam „élesben” is a gardonyozást. Régebben úgy tanultak a primások, hogy három évig mesternél szolgáltak, ott is laktak, s közben rendszeresen, napi négy órában tanultak. Zerkulát is rendszeresen tanította nevelőapja mozsikálni. Én is hasonlóképp tanultam. Így vált Zerkula tanítómesteremmé, s lettem én gardonyos. De, ahogy ő mondani szokta: még diplomát nem adott a kezembe, mert: a jó pap es holtig tanul, s tanulatlan ügyes meghal”.

A „*Gyimesi keserves*” című esszé a keserves éneklésének körülményeit meséli el, szerepét a bánat kifejezésére... Az „*Első utam Gyimesbe*” írásom azt meséli el, hogyan utaztam először Gyimesbe (autóstoppal), és éjszakáztam egy tévedés folytán Halmágyi Mihály házában:

„(...) a csomagjait es ide béteheti, mű nem nyúlunk héjza!

Örvendeztem magamban, milyen jóságos ez az asszony itt, az idegenben, pedig még so-hase látott.

- Maga es tud hegedülni?- észrevettem a mozsikát az ágy fölé akasztva. Puhatólóz-tam, hátha húzna egy „nótát”.

- Tudogatok valamit. - szűkszavú volt az ember, hosszú, barna arca, de a szeméből látszott, hogy sokat érez. Nézegettük egy darabig egymást, s a mozsikát.

- Látom, erősen kívánja a nótát!

Kezébe vette, felhangolta a hegedűjét, s én csak úgy reptem az örömtől, akkor még nem is sejtettem, hogy majd egyszer vele is

zenélhetek.

Így történt az első éjszakám Gyimesben, Halmágyi Mihály és Adám Gizella házánál (...)

Ugyanezzel a címmel jelent meg egy másik esszé, amit Keszthelyi Imre mesél el, ő ugyancsak egy véletlen folytán már a vonaton összetalálkozott Halmágyi Mihály feleségével, Gizi nénivel, aki épp egy vödör fagyaltot hozott Csíkszeredából, amit az esti bálon, két zenei blokk között árult...

„(...) Mikor megérkeztünk Lunca de Mijloc állomásra, (ezt Zoli bácsi (1) nem mondta, hogy így hívják az állomást, de hát mondta mindenki, hogy ott kell leszállni), első lépésem, ahogy letettem a lábam a vonat lépcsőjéről, az nem Gyimes áldott földjére, hanem Halmágyi Mihály lábára történt. (...)”

“Én az éjjel nem jó álmod láttam” történetnek személyes, szerencsére csak álombeli szereplője vagyok, Buhai Mihály, gyimesbükki zenész apjának udvarló, viccelődő történetét meséli el:

“(...) Maga a mennyországot választotta, s nekem a pokol jutott. Akkor azt mondták, hogy üljünk belé mind a ketten. Belé esültünk, maga a mézbe, s én a trágyába. Akkor azt mondták, hogy keljünk ki, s kezdjük egymást nyalni! ...”

“A vadleán átka” című esszé Pulika Gizella néni, másképp: Gizi mami családjában hagyományozódó története elgondolkodtató, hiteles forrás lehet arra nézve, hogy talán még nem is annyira régen a Gyimes körüli erdőségekben élhettek “ősemberek”, amit a mai tudomány úgy nevez, hogy: yeti.

“(...) há, édesanyámé, az én déd nagytatám úgy járt, hogy elment az erdőbe- hát még milyenkor vót, rég!- egy fiával. Márciusba vót, jó, napsütéses idő vót, s akkor úgy vót, hogy vótak ősemberek az erdőbe. Ahogy ott gyüttögették, készítgették a fát, hát meglátanak: a szenes csutakokon ült egy vadleán. (...)

Ugyancsak erdei történetet mesél el a Gyimesfelsőloki ballada, **“Az Ibolyászó lány”** címmel:

*Ibolyászni jöttem én,
Mondá a kislány,
Ibolyászni jöttem én,
Szeretőmet várom én,
Ebb' az erdőbe,
Ebbe a sűrűbe! (...)*

*Nyisd ki asszony kapudat,
S halva hozom lányodat,
Abból az erdőből,
Abból a sűrűből.*

*Diófából koporsót,
Mondá a vadász,
Diófából koporsót,
S falevélből takarót,
Abból az erdőből,
Abból a sűrűből. (...)*

A felsőloki Galaczi Eszter kenő asszony (2) történetei között szerepel a **“Székely leán vagy pulyka”** című esszé is, amely a mágikus varázslatok birodalmába vezet el:

(...) s há, mikor felért héjzánkig, akkor a kertre felszállott, s há, egy nagy, fekete pulyka. Néz le reám!

- Itt baj van!- gondoltam magamban- Ez gonosz, ez vonz!

Magamnak csináltam egy kör-közt, keresztet vettem belé, s beléállottam. (...)

A felsőloki **„Czifra Péter”** egy sokat megélt öregember bölcsességét közvetíti számunkra:

(...) még mái napig es nem vagyok elkeseredve, de ki tudja, mit ad a Jóisten? Semmivel nem hiheti el magát az ember, se a sok pénzivel, se a vagyonával, se az egészségével. A Jóisten olyant ad, hogy itt hagysz vagyont, mindent, vagy szenvedsz benne, s nem ér semmit... Itt meg kell köszönjük a Szűzanyának, azt a drága jót, ha adott jó egészséget, s megtartja. Legalábbis én így ismerem a dógot. (...)

A **„Madár dalában”** című esszé Zerkula János halálára íródott.

„Visszanéztem, azok a szép dombok, hegyek, s az egyiknek a tetején ott pihen Zerkula.

Én se vagyok ide való,

*Mer' én oda való vagyok,
Ahol az a csillag ragyog.*

*Mondd meg, bú, merre menjek el,
Hogy tőled szakadjak én el! (...)*

A keservesek melankólikus hangvételét Zerkula János elbeszéléseiből válogatott történetek kompenzálják, melyek sokat tükröznek az akkori világból, Zerkula leleményes észjárásából. A történeteket úgy próbáltam visszaadni, hogy hűen őrizze szóbeli előadásmódjának stílusát, nagyszerű humorát.

„Halászat”:

(...) s ha megfogtak, hogy folytattál ilyen orvhalász-vadászatot, amennyi ikra vót a pisztrangba- törvénybe vót ez - annyi évet kaptál, (...)

“Iduka”- egy restás cigány (3) leány temetése

(...) Lelkem, drága szép Idukám, hogy kell elváljak tőled, drága szép leánkám!- mű húzzuk a keservest, s egyszer csak Mihály (Halmágyi) megszólal:

- Bertané, ne öntözze a pálinkát a leánkára, inkább adja ide, hogy igyuk meg!

- Hadd el, kicsi Mihály, hadd el, jut neked es belőle, (...)

“Leánylopás”- a gyimesi nősülés régen gyakori formáját meséli el, és azt, hogy miért választotta Zerkula Reginát:

(...)eccerre kettőt táncoltattam a kettősbe, de hát annyit nem lehet tartani, gondoltam magamba. Aztán, mivel Regina jobban táncolt, mint Anna, hát őt vettem feleségül. (...)

A moldvai csángó cikkek közül első a **“Szeretettel búcsuzunk Laczkó György Katalintól”** esszé, mely a nagyszerű pusztinai asszonynak állít emléket, aki hangjával, jellemével talán legközelebb állt hozzám, akitől éneket, táncot tanultam, történeteket gyűjtöttem.

Moldvai táncok leírásával indult egy cikksorozat, amelynek megjelenése folyamatban van, amely tágabb, átfogóbb jellegű perspektívából szemlélve mutatja be a táncokat, részben a gyűjtőutak, részben gyűjtések, és hét év “Eleven Ördög” moldvai csángó tánckurzus tanítási tapasztalatai

alapján. Az első a:

“Női egyenjogúság a moldvai táncokban”:

A magyar néptáncban, a páros táncok esetében a férfié a vezető szerep. (...) A férfi táncoltatja a nőt, vezeti, vagyis: megtáncoltatja. Hasonló a felállás a moldvai páros táncok estében is. Ebben a szerepében a zenére irányuló figyelmen kívül további feladata óvni a partnert, netán a többi táncos párral, illetve különféle akadályokkal való összeütközéstől.

A férfi szerepe tehát a külvilágra történő figyelés, így válik lehetővé a ,többnyire szabályos, körforma megtartása is.

A nő feladata, alkalmazkodni ehhez, az irányított akarathoz, lehetőleg minél hamarabb, semmiféle ellenállás nélkül. (...) A különbözőség viszont teljesen felbomlik a körtánc-, sortánc-, lánctáncok esetében. Itt mindenki “egyenlő rangú fél” ként vesz részt: minden egyes személynek figyelnie kell a zenére, a többi partnerre, és önmagára, vagyis a táncra. (...)

A „zöves”- vagyis öves tánc, a cím humorosan követi a csángó elnevezést, ahol sokszor egybekapcsolódik a névelő “z” hangja a következő szó magánhangzójával.

(...) Régebben csak férfiak járták, oldalt egymás övébe kapaszkodva. Innen jön az elnevezése is: öves, románul: brüu. Használatos e' mellett még a hátul kézfogás és vállfogás. (...)

“Gergelem”

(...) A Gergely tánc, ellentétben a szerbával, a kis körtáncokkal, vagy a páros-, és sortáncokkal, elmélyülő, magába forduló, majdnem meditatív hagulatot jelenít meg. Ezt a hangulatot idézi meg a kaval mély, sustorgó hangja, (...)

A **“Bacsói bál”** című esszé újból különleges területre vezet el, a Bákó melletti Bacsoj fanfáros zenész faluba. A Kerényi Róberttel tett gyűjtőutak színpoltjai a moldvai cigány zenészeknél folytatott gyűjtések. Az esszében személyes élmények mentén kaphatunk bepillantást kissé a cigányos szokásrendbe.

(...) Kézbe vettük a tányérokat, s ettünk, beszélgettünk, kacagtunk. Robinak fordítottam románról magyarra, amit nem értett. A

legtöbbet nem értett, így kulcsfontosságú személynek érezhettem magam, na, nem a kikezdhethetlen román nyelvtudásom, de a kölcsönös szimpátia miatt igen jól működött a cigány főnök, és köztem a kommunikáció.

Eljött a bál ideje.

- Feküdjetek le!- szolt Jánku.

- Nem, nem vagyunk fáradtak! Nem azé' jöttünk...- hiába, nem lehetett visszakozni, most ő a főnök (4), ez a parancs.

Beszürkült, be is sötétedett, de Jánku csak nem jön, (...)

A lap *Kitekintő* rovata néhány indiai útleírásnak is helyet adott **“Kanyargós utakon Radzsasztánban”** útinapló részletében meséli el a radzsasztáni zenész-, és táncos közösségekben tett utazásokat.

(...) Útunk gyönyörű sivatagi tájon vezetett: ritkás növényzet: kórók, kaktuszlevelű bokrok, vékonylevelű fák, mintás homoktenger kisebb-nagyobb dűnékkel. A fák közt elébb-élébb tevék legeltek, ették a magasból a megszáradt falevelket. Az utak szélén tehének, kecskék kószáltak, itt-ott egy-egy sudár termetű, pásztor is felbukkant, hosszú,lobogó fehér ruhában, kezében bottal, színes turbánnal a fején. Megálltunk egy kisebb faluban. (...)

Indiai-magyar népi énekpárhuzamok / Radzsasztáni, moldvai, gyimesi dallamok/ e két, távoli kultúra kapcsolódási pontjait mutatja be, főként zenén keresztül:

(...) A zenei felvétel néhány jellegzetes párhuzamos vonást szeretne bemutatni két, földrajzilag távol eső népzenei hagyományából, nevezetesen a magyar népzene erdélyi: gyimesi és moldvai csángó, valamint az észak-indiai, radzsasztáni ének-, és hangszeres zene repertoárából. A hasonló zenei hangulatot megidéző dallamok, természetes módon illeszkednek egyik a másik után.

*Mikor a szoroson lelépsz,
Piritamo pirit / Szerelem, szerelem,
Arra kérlek, vissza ne nézz,
Piardur des matti ja,/ Szerelemér' messzire
ne menj*

*Hogy szívédnek ne legyen nehéz, Baso
hamari nagare,/ Maradj városomban,
Mikor idegen földremész. Um*

mango, tum kha./ Én keresek terád!

/ Gyimesi keserves/ /

Radzsasztáni népdal/ fordítás: Ábrahám Judit

A folyóirat tíz éves jubileumának ünnepe sikerélmény mindannyiunk számára. Időközben fejlődünk, mind a folyóirat kölső megjelenésére vonatkozóan, mind pedig tartalmi szempontból. Azon túl, hogy fontosnak tartottam a csángó kulturális hagyaték bemutatását, inspiráló volt számomra Tampu Sztelian munkáimmal szemben kinyilvánított lelkesedése, elismerése. Szamosi Elemér bácsi tevékenysége, felelősségteljes hozzáállása a háttérből ugyancsak nagymértékben segítette a lap fennmaradását. Gratulálni szeretnék minden szerkesztő munkatársnak is egyben, örülök, hogy olyan szellemi körben dolgozhatok, amelynek tükrében magamat és egymást szépnek látjuk, ahol egymást lelkileg tápláljuk, felemeljük. Köszönöm!

Ábrahám Judit 2018, Budapest

- (1) Zoli bácsi: Kallós Zoltán
- (2) kenő asszony: erdélyi, falusi csontkovács
- (3) restás cigány: földbe vájt, házakban laktak, vagy echos szekeren, többnyire gyűjtögető életmódot folytattak
- (4) most ő a főnök: ugyanis, amikor Budapesten léptek fel, mi parancsoltunk nekik, de ez most az ő területük, minekünk kell követnünk a szokásait

Moldvai utunkról

Moldvait írtam, de Moldova valójában a végcél volt, előtte még volt néhány fontos állomásunk. De, hogy ne a végével kezdjem: az utazást hosszas készülődés előzte meg, nem kis izgalommal. Korábban volt már ugyan három hasonló útja is az Egyesületnek, de közben két év kimaradt. Egy ilyen utazás csak jelentős támogatással valósítható meg, márpedig ezzel a közvetlenül megelőző két évben nem rendelkezünk. Ez évben a Bethlen Gábor Alaphoz benyújtott pályázatunk kedvező elbírálása eredményeként ötnapos nagy programot tervezhetünk. Köszönet érte!

Utunk célja volt a moldvai és a gyimesi csángómagyarokkal közösen megemlékezni a meghirdetett Mátyás király év keretében néhai nagy királyunkról, valamint a 101 évvel ezelőtt született csángókutató, történész, nyelvész, néprajzkutató Mikecs Lászlóról. A tragikusan fiatalon elhunyt tudós több műve közül minket leginkább érdekel *Csángók* című munkája, amely máig az egyik legjobb, legalaposabb összefoglalás a csángókérdésről. – A korábbiakhoz hasonlóan most is Csíkszeredában készülünk átadni az Egyesület által alapított Lakatos Demeter emlékérmét és Emléklapot

olyan személyeknek, akik különösen jelentős munkát végeztek a csángók, illetve az Egyesület érdekében. A felsoroltakon kívül készültünk a moldvai Magyarfaluban külön Mátyás-megemlékezésre is.

Október 13-án egy 9 fős bérelt buszt megtöltve, Bogdán Tibor tagtársunk vezetésével indultunk, az időjárás remek volt (egyébként végig), „beugrottunk” üdvözölni a Magyarországra áttelepült Lőrincz Celesztint, a Csángó Rádió közelmúltban Magyar Örökség Díjjal kitüntetett működtetőjét. Innen igyekeztünk volna egyenesen Csíksomlyóra, ahol foglalt szállás várt bennünket, azonban a Feketetői vásár miatt másfél órát vesztegléssel töltöttünk az országúton. Végül minden jól alakult, s másnap folytattuk utunkat Gyimesközéplekora Halász Péter volt titkárnkhoz a közös programunkat egyeztetni, majd együtt mentünk tovább Gyimesbükkre, ahol részt vettünk Salamon József helybéli plébános úr által tartott szentmisén. A szertartást követően Halász Péter az őszi terményekkel díszített templomban megtartotta első előadását Mátyás király és Moldova kapcsolatáról. A kevesek által ismert történet megérdemelné, hogy itt is szerepeljen, de helyhiány miatt erről le kell mondanunk. Péter egyébként a dolgozatát két - egy hosszabb és egy rövidebb - változatban is elké-

szította, tekintettel az aktuális hallgatóságra. A plébánia egyúttal az egyházközség idős tagjait is köszöntötte mind a misén, mind az azt követő „fogadáson”, minket is meghívva erre, és itt néhány szép hangú kisiskolás lány remek hangversenyt is rögtönzött az egybe-
gyűlteknek. Megemlítem, hogy a mise abban a híres templomban volt, amely a múlt század hetvenes éveinek legendás plébánosa, Dani Gergely kitartásának köszönheti 1976. októberi felszentelését. Dani Gergely (és egyik elődje, György Lajos) síremléke közvetlenül a gyönyörű környezetben lévő templom mellett van.

Salamon atya a mise után közös ebéden látott vendégül minket, majd a Dani Gergely nevét viselő általános iskolában

tettünk látogatást, ahol a helyi oktatásról kaptunk tájékoztatást (és finom kávét). Ezek után Csíkszeredába vitt az utunk, ahol a Csángó Bentlakásos Iskolával közös rendezvényen vettünk részt. Ennek előkészítője és sikeres megszervezője az iskola fiatal igazgatónője, Ferencz Gabriella volt. Az iskola diákjai szép moldvai és gyimesi ének- és táncprogramot mutattak be, itt is elhangzott Halász Péter Mátyás király és Moldva kapcsolatáról szóló előadása, Kóka Rozália tagtársunk illusztrálta is azt. A továbbiakban Mikecs Lászlóra emlékező előadást hallgattunk meg Halász Pétertől, majd ünnepélyesen átadtuk az elnökségünk elé terjesztettek közül három kiválasztott jeles személynek: Deáky András gyimesbükki nyugalmazott iskola igazgatónak, Salamon József gyimes-

bükki római katolikus plébánosnak és Mirk Szidónia-Katának, a Csíkszeredában megjelenő *Moldvai Magyarság* című folyóirat felelős szerkesztőjének. Negyedik kitüntettünk, Szamosi Elemér tagtársunk betegsége miatt nem utazhatott Csíkszeredába, ezért Ő az Egyesület novemberi közgyűlésén vehette át az Emlékérmét és -lapot. Az átadáskor elhangzott laudációk jelen számunkban is olvashatók.

Az idő múlása miatt a helyi oktatásról tájékozódunk csak később, magánbeszélgetésben volt lehetséges.

A rendezvényen jelen volt a Magyar Rádió Kosuth adójának munkatársa, Oláh Gál Elvira, az általa készített összeállítás azóta el is

hangzott a *Határon kívül* című műsorban. Egyébként úgy szólván valamennyi kinti rendezvényünkről készült sajtóanyag, valamint a facebookra is felkerültek beszámolóink, illetve fényképeken és videón is megörökítettük az eseményeket.

A következő napot Pusztinában töltöttük, ahol a Nyisztor Ilona által vezetett Magyar Házban tartottunk közös rendezvényt a Ház iskolás csoportjával, amely versmondó, mesemondó, énekes és hangszeres zenés programmal készült. Műsorukat szép gesztusként egy Lakatos Demeter-verssel kezdték! Itt is megemlékeztünk Mikecs Lászlóról, és Halász Péter írása alapján Bogdán Tibor beszélt Moldva fejedelmének és Mátyás királynak különös: hol háborús, hol szinte baráti kapcsolatáról.

Mind a csíkszeredai, mind a pusztinai rendezvény oldott hangulatú közös étkezéssel és beszélgetéssel végződött.

Moldvai záró napunk jó része Magyarfaluban telt, ahol a helyi plébános úr engedélyével a gyimesfelsőlóki esperes-plébános, Berszán Lajos atya tartott magyar nyelvű szentmisét, szentbeszéddel, majd a közös étkezés után másik jeles eseményre került sor: a Magyarfaluból hazánkba települt Bogdán Tibor, a tulajdonába jutott, művészi Mátyás király plakettet a helyi iskolának ajándékozta. Itt ünnepélyesen, Lajos atya áldásával és hazánk Csíkszeredai konzuljának beszéde közben el is helyezték azt két, az Egyesület által adományozott, bekeretezett szöveggel: egyik Mátyás királynak, a másik Mikecs Lászlónak állít emléket. A Tibor által szervezett eseményen a Marosvásárhelyi Rádió két munkatársa is jelen volt, az itt készített műsoruk hamarosan adásba is került.

A rövid ünnepség után az iskola kertjében lévő színpadon a helyi *Kerek alma, falapi* nevű kiségyüttes (vezetőjük Bogdán Tibor édesanyja) bemutatta ének és táncprogramját, majd Halász Péter itt is megemlékezett Mikecs Lászlóról és Mátyás királyról. Zárásul Mirk Szidónia-Kata bemutatta a Moldvai Magyarság folyóiratot, és kiosztotta a magával hozott lapszámokat.

Az idő előrehaladása miatt csak rövid látogatásra futotta Forrófálván és Klézsén, utóbbi helyen Duma-István András emiatt meg is orrolt ránk, teljes joggal. Talán lesz rá mód, hogy jóvátegyük!

Csíksomlyóra tartva megálltunk még Gyimesbükkön, ahol Salamon atya várt bennünket jó szóval és finom hideg vacsorával.

Fizetett szállásaink és az ellátás mindenütt nagyszerű volt, a csupa szív emberekről külön kellene írni.

A tapasztaltak - és a hallottak - alapján örömmel állítom: jól sikerült rendezvény-sorozatot támogatott a Bethlen Gábor Alap!

Keöves Ferenc

Lakatos Demeter

SZERETNÉM

Szeretném, menjek világot,
Hozok boldogság-virágot, -
Nem hogy kolopomba tedny,
Vagy egísz nap csak büzgelny, -
Nem ezirt mennék kereszny.

Egísz világot feljárom,
Aszt tudom, nem találam.
Eszt már nogyond sokond kérik,
Meglenne: szemmid nem szérik;
Ezt már szokond nem üszmérik.

Másak bombákat csinálnak, Rázbelre isz
készend állnak:

Világot hogy tönkretegyik,
Testvérek egymást megegyik,
Nem félnek és nem szígyelik.

Szeretnék máma szegíteni
Zembereket kybékítny,
Ne míg mérgezzik a világot,
Ellensíg eliget vágatt,
Kergetjük a boldogságot.

Ez az imádatt virágszál
És mindenkynek körül áll,
Aranynál is szebb és drága,
Drágább mint szemnek világa
Boldogságnak a virága.

Hul szeretet, ott származik,
És csak szívekbe virágzik,
Hul béke vaan világba,
Népek élnek boldogságba,
Ípp mind a menyeországba.

Szamosi Elemér köszöntése

Tisztelt hallgatóság,
hölgyeim, uraim!

A Lakatos Demeter emlékérmét mindenkor azoknak adja a Lakatos Demeter Csángómagyar Kulturális Egyesület, akik a moldvai magyarság vagy másképp mondva a moldvai csángómagyarok érdekében önzetlenül tevékenykedtek, alkottak. Az ünnepélyes alkalomra, Szamosi Elemér munkájának elismerésére itt Csíkszeredában a Kós Károly Szakközépiskolát választotta a szervező Ferencz Gabriella, a „bentlakás” vezetője. Az elhangzott két „M” betűs megemlékezéshez hozzáteszem, hogy ebben az évben, 2018-ban van Kós Károly születésének 135. évfordulója, ezért is méltó a hely megválasztása.

Szamosi Elemér jelölése erre a díjra életpályáját, munkásságát tekintve mindenképpen méltányos. Lelkiismeretes munkájával, példamutató kiállításával és nem utolsósorban eszmeiségével, segítőkészségével a csángó ügy legmegbízhatóbb képviselőinek egyike lett. Ő nem az irodalommal, történelemmel vitte az ügyet előre, hanem az Egyesületet tartó oszlopként végezte töretlenül a munkáját.

Szamosi Elemér erdélyi szülőktől, 1928. június 17-én született Budapesten. Az elemi iskola 4 osztályát 1934-1938 között Kiskunmajsán, a gimnázium 8 osztályát a Kalocsai

Jézus-társaság Szent István Gimnáziumában végezte, ahol 1946-ban érettségizett. Ezután a József Nádor Műszaki Egyetem Közgazdaságtudományi Karán tanult 2 évet, majd egy évig a kommunista rendszer által létrehozott Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem hallgatója volt. Mivel nem írta alá a Mindszenty József halálra ítéletét követelő ívet, az utolsó évben eltávolították az egyetemről. Ezután a szakterületén csak vidéken kaphatott munkát: Székesfehérváron, Veszprémben dolgozott pénztáros és könyvelő szakterületen. A szakmai csúcsát 1952-ben a Veszprém Megyei Tanács Kereskedelmi Osztályán érte el, ahová főkönyvelőnek nevezték ki jó munkája eredményeképp. Munkája mellett elvégezte a mérlegképes könyvelői tanfolyamot is.

Az 1956-os forradalomban aktív szerepet vállalt, amikor elfogadta 1956. október 27-én a Megyei Tanács dolgozóinak döntését, akik megválasztották a hivatal Munkás-tanácsa elnökhelyettesének.

A forradalom leverése után 1956. december 31-én megszüntették munkaviszonyát.

1957 augusztusában letartóztatták, és az un. népbíróság jogerősen 3 év börtönbüntetésre ítélte a forradalomban betöltött tisztségéért. A veszprémi várbörtönben és a Baracsikai Munkatáborban töltött 20 hónap után 1959-ben amnesztiával szabadult.

Az elszennvedett büntetések nem törték meg. 1957-1961 között fizikai munkát végzett, majd a lemezlakatosi szakmunkás vizsgát és a német nyelvvizsgát is letette. Ezután sikertelenül visszatérnie a szakmájához, sőt 1972-1976 között elvégezte a Számviteli és Pénzügyi Főiskolát is. 2017 végén a 90. életévében fejezte be könyvelői pályafutását. Lé-

nyeges politikai szempontja volt egész élete során, hogy pártnak tagja nem volt és ma sem az.

A politikailag nehéz időkben, 1960-ban kötött házasságot. Felesége mindvégig segítette és 4 gyermekkel is megajándékozta. Ma boldog nagypapa, már 10 unokája van.

Szamosi Elemér életének e rövid áttekintésével láthatjuk, hogy a megpróbáltatások ellenére mindig a jó oldalt választotta. Az ő nagy érdeme, hogy a küzdelmes pályafutása mellett is maradt energiája a családjával és a moldvai csángómagyarok életével, kultúrájával foglalkozni, segítségükben tevékenykedni.

Mi vonzotta őt a moldvai csángómagyarokhoz? 1990 előtt - talán az erdélyi gyökerei is közrejátszottak ebben - Domokos Pál Péter előadásain vett részt és így szerzett tudomást a moldvai csángómagyarokról. Az előadások hatására több civil egyesületben is kereste a helyét: így a Rákóczi Szövetségben, az Erdélyi Szövetségben, a Budapesti Székely Körben és az Erdélyi Magyarok Egyesületében, valamint a Kárpátaljai Szövetségben is. Az utóbbi 3 helyen könyvelési és mérlegkészítési tudását is önzetlenül hasznosította.

A Lakatos Demeter Csángómagyar Kulturális Egyesülettel a kapcsolatot 1990 végén vette fel. Már az egyesület tagjaként az első pápalátogatás során ismerkedett meg személyesen a moldvai csángómagyarokkal, a forrófalvi küldöttség révén.

1995-ben a csíkszeredai barátja egyik fiával először járt Moldvában, ahol a Lujzi-

Kalagorban élő Csernyik Mária néni családját látogatta meg. Az ő fiaival, akik Budapesten dolgoztak a Magyarok Világszövetségénél, sokáig személyesen tartotta a kapcsolatot.

2000-ben ismerkedett meg a moldvai csángómagyarok nagy egyéniségeivel: Klézsén Duma Andrással, Forrófalván Antal Vajda Jánossal és a Magyarországon élő somoskai Kotis Mihállyal is. Később ismerkedett meg Nyisztor Tinkával, Nyisztor Ilonával és Bilibók Jenővel, Demse Mártonnal. 2000-2015 között Szabófalvát, Trunkot, Pusztinát, Klézsét, Forrófalvát, Magyarfalut és Bákót látogatta meg.

2009 végén vette át az Egyesület rossz állapotban lévő könyvelését és a pénztárosi munkáját. Közreműködött az Egyesület könyvelésének és adónyilvántartásainak naprakész állapotba hozásában. E munkában segítségére volt a csákvári református Gyülekezet esperes-lelkészének, dr. Kis Boáznak a közvetítése révén az ő könyvelőjük, Zink Piroska. Ezt követően 2010-2013. években az egyszeres könyvelést, majd 2014-2017 években számítógépen végezte a törvény szerint előírt könyveléseket. A bérszámfejtési és adóbevallási, a mérlegkészítési, a statisztikai és a különféle elszámolási munkákat is ellátta. Részes volt a banki ügyintézőknek, továbbá a munka- és megbízási szerződéseket, valamint pályázatokat is ő készítette elő, illetve részt vett ezek elkészítésében.

Az egyik legnehezebb feladatként az Egyesület tisztújításaival és Alapszabály változtatásaival kapcsolatos munkákat is ellátta a Törvényszéknél.

A mai napig együtt végzi Tampu Steliannal

és Lengyel Gyulával a Moldvába, Erdélybe és belföldre történő postázásokat, továbbá az Egyesület Csángó Tükör folyóiratának anyagi háttérét biztosító pályázatírási és elszámolási teendőket.

Jáki Sándor Teodóz atya elnöksége alatt segítséget nyújtott az elnöki munkákhoz. Teodóz atya váratlan halála után intézte a megemlékezéssel kapcsolatos teendőket.

Négy évig végezték a KEMCSE részéről Toroczky Katalinnal a Márton Áron Kollégiumban lakó és a magyarországi főiskolai és egyetemi tanulmányok végzéséhez szükséges előkészítő éveket végző moldvai fiatalok támogatását és a tanárokkal a konzultációkat.

Sajnos Szamosi Elemér előrehaladott kora és egészségi állapota miatt nem lehet itt Csíkszeredában köztünk testben, csak lélekben. Ezúton kívánunk neki sok sikert, egészséget további munkájához, feladataihoz.

Gyöngyössy Lajos

Elhangzott:

Csíkszeredában 2018. október 14.-én,

Budapesten 2018. november 6.-án.

Lakatos Demeter

ÚGY KÉNE

Ebben a zavaros világban
ne álljon igozság bombákban,
szabadság ne legyen hozugság, -
máskíppen származik tolvajság!

Igazi barátságba ha élünk,
egyik a másiktul nem félünk.
Ha nem kívánjuk mász vagyanát,
ma nem látnál anya katanát.

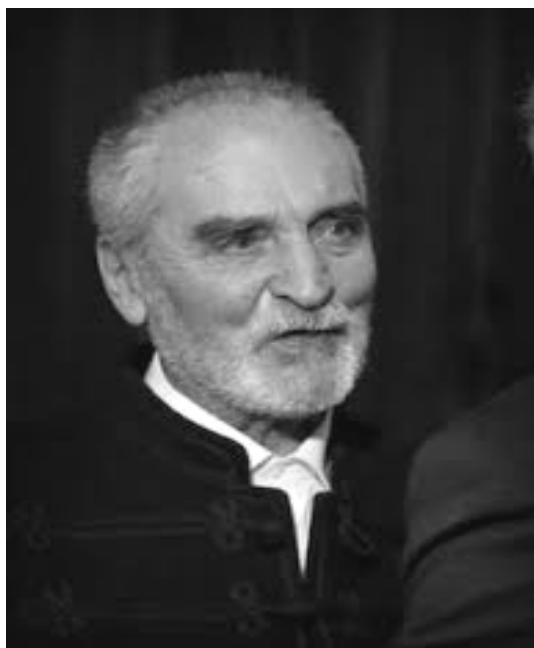
Ne túltsük züdüit fegyverekkel,
más dolgot sánjunk zemberekkel;
míg anya seb vaan kinitva,
míg rák is kéne meg gyivítva!

Kórházokban vaan elig beteg,
ezetten földön míg rengeteg,
öcsék is mindig verkednek,
a fiú és apa nem egyeznek.

Nehez az életünk, és kurta,
és rút, mind elígetett turta.
Szenky nem fárad, hogy szebb legyen,
minden ky csak igyan és egyen.

A földön lenne menyország,
mindenkinek jutna boldogság,
ha népek ma egymást szeretnék,
fegyvereket el engesztenék!

Szobufalva, I/II. 1968.
(OSzK Fond 402/71)

Deáky András köszöntése

Közel negyvenöt évvel ezelőtt léphettem először Erdély földjére (eljutottam természetesen Csíkszeredába is), és addig elképzelhetetlen élményekben volt részem csatangolásaim során. Érvényes ez a tájra, az épített környezetre, de mindenek fölött az emberekre. Persze hogy megjött a kedvem, mennél többet megtudni erről a valaha Magyarorszag részét is képező kisebb országról. Így azután egyre újabb és újabb szellemi és alkotó, szülőföldjükhöz feltétlen hűséggel és szeretettel ragaszkodó nagyságokkal „találkoztam”. Példáim töredéke: Apáczai Csere János, Misztótfalusi Kis Miklós, gróf Bánffy Miklós, Kós Károly, Benedek Elek, Márton Áron, Domokos Pál Péter, Kallós Zoltán. Mindnyájunk öröme sokan voltak s vannak még, de nem sorolom tovább. Önök már bizonyára rájöttek, hogy miért őket hoztam föl: mert a legkritikusabb időkben itt maradtak a szülőhazában, vagy ide visszatértek, hogy tegyenek érte s az itt élő

magyarság megmaradásáért.

Ebbe a vonulatba helyeztem el magamban Deáky Andrást, aki – saját szavaival: az ott élő csángó magyarok szellemi mindenese lett -; Ő is meghallotta a szót: „rendületlenül”.

Van vagy húsz éve, hogy először hallottam Róla, a gyimesi Tanár (később Igazgató) Úrról, a többségi nemzet hivatalai, hivatalosságai meg nem szűnően igyekeztek lenyomni, elhallgattatni, megalázni, megfélemlíteni. De mindhiába, ez az ember nem hagyta magát. Lehet, hogy nem tudta volna, hogy az mi? Másról is van szó. Mérhetetlen erőt adott Neki a hite és az az érzés, hogy Ő a magyarsághoz, a gyimesi néphez és annak hagyományaihoz tartozik, köteles mindazt őrizni, és jó tanárhoz méltóan továbbadni az Őt követő nemzedékeknek. Hogy legyenek továbbvivői az Ő példájának. Erre tette föl az életét, ember ennél többet nem nagyon adhat.

Hálásak lehetünk a Székely Mikó Kollégiumnak, amiért ezt a mély magyarságtudatot beléoltották, ahogy lentebb idézett könyvében írta. Hogy egy (vagy több?) tanár mire képes! (Zárójelben jegyzem meg, hogy utolsónak tartott kiváló polihistorunkkal, Herman Ottóval egy miskolci iskolában történt ugyanez, jó százhetven évvel korábban.)

Éppen tizenegy nappal van túl a 77. születésnapján. Nem a Gyimesek szülötte, de ez ne tévesszen meg senkit. Felmenői régebben itt éltek, ide költöztek vissza, így Ő is ide tartozónak érezte magát. Iskolái elvégzése után román-magyarszakos tanárként kijárta, hogy a már csak román nyelvű gyimesi általános iskolában órarenden kívül magyar nyelvet taníthasson. Naná, hogy idővel megtiltották, de újra kezdte; megint megszüntet-

ték, akkor pedig gazdálkodni tanított, kerétszkeszteni, méhészskeszteni. Ezekről a Tőle kapott könyvből tudok, amelynek címe: *Szemben az árral*, ami az alcímmel (Élet a Gyimesekben) együtt az igazán sokatmondó. Anélkül, hogy panaszkodna, tárgyilagosan ír azokról a kínzás számba menő atrocitásokról, amelyek a magyarságot érték a Gyimesekben. IS! – teszem hozzá. Halász Péter szavaival: „hogya a magyarság elleni gyűlölködés milyen mélyen beivódott a többségi nép érzelmvilágába”. Megdöbbentő, hogya a bosszú az életveszélyes fenyegetések mellett még az ártatlan kutyákat sem kímélte. Mint ahogyan a Márton Áron püspök urat hordozó lovat félholtra verték, közel hetven éve.

És hasonlóan nagy az a szenvedés, amelyet azok az ottani csángómagyarok okoznak, akik megtagadják magyarságukat!

Amikor három évvel ezelőtt személyesen is megismertem, azt vártam, hogya zúdulni fog belőle a panasz. Hiába vártam. Néztam és hallgattam Őt, amint higgadtan, derűvel beszélt a „birodalmáról”, s ha kérdeztük, tárgyilagosan, meggyőzően tárta elénk népének, a többségi nemzet által megfélemlített gyimesi csángóknak az életét.

Hihetetlennek tűnt, hogya ez az az ember, akinek a nevétől volt „hangos” 2008 tavaszán a magyar média. Ugye emlékeznek, főleg azok, akik jelen is lehettek a felkavaró eseményen, a történelmi Magyarország legkeletibb néhai őrházának felújítását követő avatásán. Hogya egy bakterháznak ekkora jelentősége volna, azt még ő maga sem gondolta volna, de meglátta, hogya az egy rendkívüli erővel bíró szimbólum az arra járó magyarok számára, és cselekedett. A néhai Lőrincze Lajossal, kiváló nyelvészünkkel

együtt mondom: „megnől az ember szíve”. A történetet az itt lévők nálam jobban kell ismerjék, nem szükséges végigmondanom. De azt a kitartó, sokszor reménytelennek tűnő, áldozatos munkát és küzdelmet gyakran fel kell idéznünk magunkban, amelynek ez az állomás (?) a hozzá közeli többi épülettel együtt része, kiegészítése a fentebb mondottaknak.

Hosszan folytathatnám, inkább azonban egy másik eseményt szeretnék felidézni. Két és fél évvel ezelőtt Budapesten „Deáky András nyugalmazott tanár gyimesi csángókat megtartó nemzetszolgálat” Magyar Örökségdíjban részesült. Szokás ilyenkor, hogya a kitüntetettek közül egyvalaki szól az egybegyűlt ünneplőkhöz. Nem véletlen, hogya ez alkalommal Deáky Andrászt kérték föl rá, aki rövid, ám annál tartalmasabb beszédét a következő gondolatokkal zárta: „Ne szégyelljünk magyarok lenni! De egy percig se feledjük, hogya csak addig vagyunk jó magyarok, amíg magyarságunkkal nem sértünk meg más nemzeteket!”

Bizony, ezt a felülemelkedettséget is meg kellene Tőle tanulnunk!

Kedves István! Tudom, hogya mindahhoz, amit elértél, gyakran sikerült itthon és határaitokon túl is társakat találni, akik között biztosan első a feleséged. Őt is, őket is tisztelettel köszöntöm, és kívánom: Isten éltesen Benneteket, tartson meg nekünk sokáig!/
Keöves Ferenc

Páty-Csíkszereda, 2018. október 14.

Salamon József gyimesbükki plébános

Gyimesbükön, az ezeréves határra látogató zarándok lépten – nyomon emlékjelekbe ütközik: I–II. világháborús kereszt és dombormű, '56-os kereszt, plakett, '89-es áldozatok emléktáblája, a környező hegyekben, a plébánia kertjében szétszórva hősök-áldozatok sírhalmai, a Hit kapuja, a Megmaradás oszlopai, Márton Áron keresztútja, a Kontumáci kápolna, a különleges és egyedülálló kálvária, mind-mind azt tudatják, hogy vérrel megszentelt tájon jár az ember. A múlt történéseinek megörökítője, aki sokakat mozgósítva létrehozta ezt a Kárpát-medence keleti peremén ékeskedő nemzeti emlékhelyet, Salamon József, a moldvai csángó származású, gyimesbükki plébános.

Salamon József 1963. március 4-én született a Bákó megyei Lujzikalagorban. Édesanyja Bíró Anna, édesapja Salamon Mihály. Kilencen voltak testvérek. A gyermekek mélyen hívő szülei, nagyszülei gyengéd szeretetében, gondos nevelésében növekedtek.

Salamon József, miként a többi moldvai csángó magyar gyermek óvodába, iskolába kerülve nagyon hamar megtapasztalta anya-

nyelvének, a magyar nyelvnek üldözött voltát. Az óvodában, ahol csak románul beszéltek hozzájuk, semmit nem értettek, az iskolában a magyar szót nem kedvelték, közben ütötték, verték őket. A plébániai hittant csak román nyelven oktatták, amit bemagoltak. A gyóntatóhelyen, a gyerekek csak magyarul vallották be az apró bűneiket, hibáikat. A lekösz magyarul is kellett szóljon, mert másképp nem tudott értekezni velük a szentgyónásban.

Édesapja kérésére először egy Kézdivásárhelyről odaszármazott óvónő megtanította magyarul írni, olvasni, ami hatalmas élményt jelentett számára. Felismerte, hogy a magyar ABC-s könyvben a rajzok mellett, a szavak többségét ismeri és ugyanúgy mondják Kalagorban is, mint a magyar földön. Nekik azelőtt is és ma is azt mondják, hogy nem magyar beszéd a moldvai beszéd. A hazugság felismerése, megváltoztatta az életét, ami ma is meghatározza a hazugság elleni küzdelmét.

Jó eszű gyermek volt, szülei taníttatni akarták. A kalagori származású Horvát Antal, akkor pusztakaláni plébános javaslatára, Gajdó Zoltán, kászoni plébánoshoz irányították, akinek közbenjárására továbbtanulhatott Kézdivásárhelyen, a Kanta utcai Nagy Mózes Elméleti Líceumban. Az iskolában jó

magyar tanárnője volt, akinek vezetésével zsenge kora ellenére nagy boldogsággal fejezte fel a magyar nyelv szépségeit.

Sorsdöntő esemény volt számára, amikor valaki a kezébe adta Domokos Pál Péter moldvai magyarokról szóló könyvét. Ebből a könyvből azt is megtudta, és ez nagy büszkeséggel töltötte el, hogy korábban Petrás Incze János is az ő iskolájában tanult.

A 11-12. osztályt Gyulafehérváron, a kisleányok szemináriumában végezte. Ott leérettségizett és felvételt nyert a teológiára.

A tanulmányok megkezdése előtt kilenc havi katonai szolgálatot kellett teljesítenie. A Nagyváradi melletti Belényesen töltötte a katonai idejét. Kemény, kommunista, ateista idők voltak ezek, sokszor megalázták őket.

Alig kezdte meg első teológiai évét, 1982. november 4-én, bukaresti utasításra, a csángó származású kispapoknak négy órán belül el kellett hagyniuk a teológiát.

Az érettségijét, mivel egyházi iskolában szerezte, nem ismerték el. Építkezéssel vállalt munkát, raktáros lett, de mint mondta, ez idő alatt a papi hivatásban még jobban megerősödött. Az őket ért sérelem miatt levelet írt a minisztériumba, amelyre ugyan soha nem kapott választ, de egy idő után visszatérhettek a teológiára és befejezheték tanulmányaikat.

Primiciájára ünnepi szónoknak Sebestyén Ottó brassói káplánt kérte fel, aki nagyszerű, románul elmondott prédikációja után magyarul folytatta beszédét. Valóságos botrány tört ki, majd hetekig tartó kihallgatások, szüleinek zaklatása következett.

Állomáshelyei: Brassó-Bolonya, mint diakónus, Ditró, Szászrégen, mint segédlelkész, 1995-től a beszercei Óradna után, 1997-től Gyergyóhodos, Galócás, majd 2004-től Gy-

mesbükön mint plébános, példaképe, a templomépítő, bátor Dani Gergely plébános utódja lett.

A hivatásáról így vallott:

„A papi hivatásban van valami megfejthetetlen szépség, valami ellenállhatatlan vonzás, ami az embert elkápráztatja. Nekem a világon a legfontosabb a Jóistennel való kapcsolat és a hit értékeinek átadása.”

Minden tudásával, minden erejével a rábízott közösség identitásának megerősítésén fáradozik. Szerinte az emberek számára az a legfontosabb, hogy tudják, valójában kik is ők. Különösen a gyermekek nevelését, hitükben, magyarságukban való megerősítését tartja legfőbb feladatának. Ezt a célt szolgálják a gyimesi emlékhelyek, a cserkészlet, a táborozások, a mesemondó versenyek, a népdalversenyek, amelyeknek Salamon József plébános úr mind-mind szervezője, mozgatója. Világosan látja, hogy Gyimesbük önkényes Bákó megyéhez csatolásával, az ott élő magyarok is szinte a moldvai csángó magyarok sorsára jutottak, ezért, a továbbra is a gyulafehérvári püspökséghez tartozó egyházközségének hatványozott szerepe van hívei oltalmában. Ezt a hatalmas feladatot vállalta, és ezzel küszködik immár 14 esztendeje.

Áldozatos munkáját a Lakatos Demeter Emlékéremmel köszönjük meg. Szeretettel kívánunk további kitartást, jó egészséget, sok jó munkatársat, támogatót.

Csíkszereda, 2018. október 15.

A Lakatos Demeter Csángó Magyar Kulturális Egyesület nevében:
Kóka Rozália

Mirk Szidónia-Kata laudációja

Nagy megtiszteltetés és jeles alkalom számomra, hogy méltathatom Mirk Szidónia-Katát a Lakatos Demeter-emlékéremmel való kitüntetés alkalmából. Jeles alkalom, mert végre elmondhatom a nagy nyilvánosság előtt is, hogy Szidit olyan jelképes személyiségnek tartok, akit arra szemelt ki a Gondviselés, vagy inkább mondjam úgy: egy *Mennyei Jövátételi Bizottság* hogy törlesszen valamit abból a nagy adóságból, ami székelyek lelkiismeretét nyomja, vagy legalábbis kellene, hogy nyomja, amiért nemcsak megmegfeledeztek a történelem során Moldvába – és Gyimesbe – menekült testvéreikről, de időnként még... hogy is mondjam...? ... nem a legnagyobb testvéri szeretet hangján nyilatkoznak róluk. Persze ez a vád... – dehogy vád, csak parányi szemrehányás – legkevésbé

a csíkszeredai székelyekre illik, de hát most ők vannak itt. És legkevésbé illik Mirk Szidóniára és tágabb családjára, hiszen édesapja, Mirk László nemcsak a Csíkszeredában tanuló csángó diákoknak volt már erdélyi tanulmányaik kezdetekor istápolója, de a magyar irodalomban található, moldvai magyarokról írt versek összegyűjtésével is szolgálta az irántuk megnyilvánuló érdeklődést. Tiszteletreméltó anyai nagybátyja, Ferenczes István pedig moldvai csángómagyar költők és a Bibliotheca Moldaviensis kiadója, és annak a Moldvai Magyarság folyóiratnak egyik alapítója, amelynek kitüntetettünk lassan húsz esztendeje felelős szerkesztője.

Ebben az illusztris társaságban talán nem is kellene részleteznem a sokunk által ismert és szeretve tisztelt Mirk Szidónia-Kata életrajzát, de mert hála Istennek jelen vannak tájékozatlanabb belső-magyarországi barátaink is, röviden bemutatom őt önöknek. Elég rövid leszek, hiszen Szidi mindössze... hát majd kiszámítja, aki akarja, hogy hány esztendő lehet.

Csíkszeredában született 1973. július 14-én, tehát pontosan 189 évvel a Nagy Francia Forradalom kitörése után, ami talán nem fontos, de azt hiszem, sokan büszkék lennének egy ilyen egybeesésre. Az általános iskola elvégzése után Székelyudvarhelyre került a Benedek Elek Tanítóképzőbe, ahol 1991-ben diplomázott. Két esztendeig Csíkrákoson tanított, majd Debrecenben folytatta tanulmányait a Kossuth Lajos Tudományegyetem néprajz-szociológia szakán. 1998-ban kapta kézhez etnográfusi és szociológusi diplomáját, majd 2008-ban doktorált. Dolgozatában azt vizsgálta, hogy milyen párvalasztási stratégiákat alkalmazott

egy háromszéki településen az ott élő magyar és román etnikum, és bemutatta a felekezeti és etnikai endogámia jelenségeit, valamint azt, hogy az etnikai identitás miként öröklődik a vegyes családokban született gyermekek körében. Időszerű, húsbavágó nemcsak a tudomány, de az identitás szempontjából is fontos kérdéshez nyúlt tehát a doktorandusz Mirk Szidónia-Kata, aki 1999-től a Székelyföld folyóirat szerkesztője, lassan már 20 esztendeje. Hamarosan pedig elvállalta a hányatott sorsú, de nemes célokat szolgáló Moldvai Magyarság folyóirat szerkesztését és gondozását.

Ezt a lapot még az 1990-es évek elején indította meg a Pusztinában született Ősz Eröss Péter, majd tőle átvette unokatestvére, ifj. Eröss Péter, a jeles emlékezetű Gazda László és a ma is csatasorban álló Sántha Attila által támogatva, csaknem egy évtizeden keresztül készítették a lapot Sepsiszentgyörgyön, ahol megalakulása után a Moldvai Csángómagyarok Szövetsége is működött. A kezdetben jelentős anyagi hozzájárulásokkal szponzorált folyóirat mögül azonban a XX. évszázad végére elapadt a külső és a belső támogatók lelkesedése és 1998-tól szüneteltetni kényszerültek a lapot, hogy aztán 2000 januárjában fönix-madárként újjászülessen Csíkszeredán, a Székelyföld által fölkarolva, Ferenczes István válllásában és Mirk Szidónia gondoskodásában. A közelgő 30. évforduló alkalmából, esetleg egy pályázattal ösztönözve talán meg is lehetne írni, íratni magyar sajtótörténetnek ezt a különös és hősies fejezetét, a Moldvai Magyarság című folyóirat hőskölteményét.

Mirk Szidónia-Kata szellemi munkásságát tehát nem lehet, nem is kell és nem is szabad elválasztani a Moldvai Magyarságnak attól a

szolgálatától, amit a folyóirat szerkesztésével valósít meg kitüntetettünk. A legnagyobb jelentősége talán abban fogalmazható meg, hogy bár a moldvai csángók a magyarság legalaposabban kutatott népcsoportjai közé tartoznak, az erdélyi és a magyarországi közvélemény, de még a közügyekkel foglalkozó értelmiségi réteg is igen keveset tud róluk. Magyarországi egyházi és politikai vezetők szájából olykor megdöbbenő tájékozatlanságról árulkodó kijelentések hangzanak el a moldvai csángók múltjáról és jelenéről, hogy a médiákról ne is beszéljünk. De a legnagyobb tudatlanság talán éppen a moldvai csángómagyarok körében jelentkezik, hiszen őket folyamatosan és erőteljesen dezinformálják az állami médiákból, sajtótermékekből, szószékekről és iskolai katedrákról elhangzó, nekik szóló, az ő identitásukat zavaró, bizonytalanító, félretájékoztató szövegek. És ezekkel kellene szembeállni, ezeket kellene helyretenni ennek a most már csak negyedévenként, mindössze 700 példányban megjelenő folyóiratnak, amiből talán párszáz példány, ha eljut... mondom, *ha eljut!* Azokhoz, ott a Szeret, a Moldva, a Beszterce, a Tázló mentére, akiknek a legnagyobb szükségük lenne rá, akikről szól, s akik számára készül elsősorban a Moldvai Magyarság.

Sziszifuszi és talán kilátástalan munkát végez tehát Mirk Szidónia-Kata, de sokan vagyunk, akik úgy gondoljuk, hogy igazán csak ilyen feladatokra érdemes vállalkozniuk azoknak, akiben van elszántság, felelősségérzet, és vállalkozó kedv. Mert Szidi és néhány lelkes munkatársa, mint folyóirata képanyagáért felelős Ádám Gyula fotóművész, időről-időre bemennek – bocsánat bemennek – Moldovába, ott fölkeresnek egy

-egy magyarlakta települést, hogy megkeressék, leírják és lefényképezzék az ott található értékeket, bemutassák mai életüket – elsősorban a magyar nyelv iskolán belüli, vagy az iskolán kívüli oktatását, s ebből állítja össze a negyedévenként megjelenő tematikus számokat. De módot talál a szerkesztőasszony arra is, hogy elhelyezze a lapban a moldvai magyar élet kisebb-nagyobb híreit és egy-egy település múltjának bemutatásával támassza és szolgálja az irántuk megnyilvánuló külső és belső érdeklődést. S ha a szívünkre tesszük a kezünket, be kell ismernünk, hogy nincs könnyű feladata Mirk Szidónia-Katának. Hiszen a moldvai csángómagyarok mai nemzedékeinek mindennapi elfoglaltságához nem tartozik hozzá az olvasás, ráadásul az iskolákban nem az anyanyelvükön tanulták a betűvetés és a betűsilabizálás mesterségét, azt legföljebb magánúton sajátíthatták el, mint néhány, minden tiszteletet megérdemlő csángó barátunk. Úgy szerkesztenie tehát a Moldvai Magyar-ságot, hogy a sorsuk iránt érdeklődő erdélyi, anyaországi, vagy még távolabbi vidékeken élő, összmagyarságban gondolkodó olvasók is értékes információkat kapjanak, de a csángóföldi, potenciális olvasók is találjanak benne hasznukra való ismereteket.

Van tehát bőven feladata a Moldvai Magyar-ság folyóiratnak és felelős szerkesztőjének, Mirk Szidónia Katának! Merítsen erőt felé áradó szeretetünkből és megbecsülésünkből és adjon neki erőt Lakatos Demeter szellemisége, akinek a képét viselő emlékéremet, az ő nevét viselő Egyesület részéről, de minden moldvai csángó ember nevében, íme: átadunk Neki!

Csíkszereda 2018. október 14.

Halász Péter

Lakatos Demeter

CSÁNGÚ STRÓFÁK

Banyhánd egy szíp lúza alatt
Egy kys kölök szültülget,
Zodozsínákba a nyárand
Háram ünüt ürezget.

Darukak a cilharébe
A ludasztúba állnak,
Lyányak feltürkezve pujba
Pogocsolva kapálnak.

Napat húzza szánta filesz,
Egy pillanatra se ül,
Azuta az arany ágyba
Hegyek után leszentül.

Külpis isz behúzza fejit
Kys házába a mezünd,
Dét a szent csend lütükend
Leszáll budináknál künd.

Hacászakan ínekelve
Lyányak jönnök faluba,
Cinigél a kumpanász kút
Majdnem minden kapuba.

Dorsa szíp a nyár a falund,
Setít falura leszáll,
Legíny megöleli lyánkát
Tültíszend, dét prozsmítál.

Minden öszte cárkba várja
Falund a szeretűjit
Nogy lyány fáknak árnyikába,
Ez a rígi szolás itt.

Dét látam agúta alatt
Csúkalúzny kezdnek már,
Minha bännám, szüvem szérik,
Nem míg vagyak legíny, kár!

(DPP)

Diósi Felicia
2017 december 31.

Szabad Urálni?

Ne ma, miscsak úgy menen lá a nap mind tennap. Lászentül. Scsenedesán. Pádíg ma, ánnak az ásztándónákes az utolsó napja. Számát adunk. Mát ma az járja, hoj mág uráljuk a másikat. Sö méges nám fájljcsük ál. A zescsénket, a hógunkat. A mámánkat s a tátánkat. A nagymámékat, nagytátékat. A szomszédokat. Komasszonyokat, komáinkat. S ne úgy mind. Az ágész falut.

Ma van az ásztándó utolsó napja. S kis-ki mindenki, mág büscsüli az újjat. Ki búzával mág váti az utcsát, ki mág urálja, ki mindenfélja jó étálvál sö kaláscsval várja. Mát azért nohogy rosszabb leján az új mind a régi.

Mondjuk ezeket nük, ott Kalagorban.

Budapesten, az év utolsó napjain igyekszünk kihúzni a teendőket. Csekk befizetések, otthoni munkák, takarítás, mosás, vasalás, vásárlás. Mind-mind azért, hogy aztán nyugalomban legyünk két napig, hogy az év első napján felkészültek legyünk. Nincs adosság, mindenkit felhívtunk. Rend van. Enni, inni van. Elintézve a legtöbb teendő. Hátra lehet dőlni. És álmodozni. Mit akarnánk az új évben. Nagy bizalommal elhinni. Hogy az új évben biztosan megteszem. Biztosan meglesz. Biztosan másképp csinálom. Az év elején majd kicsit lustulva, azután belekezdve, az év utolsó napjain kapkodva, megoldjuk, befejezzük, vagy legalább megközelítjük azt amit abban a két hátra dőlt napba kigondoltunk.

Hogyan ment ez sok évvel ezelőtt, ott ahol nem volt autó, az áram korlátozva volt, két szoba volt tíz gyerekre, és még sorolhatnám. Mit kívánhat ott az ember?

Minden esztendőt a megköszönéssel fejeztük be. És legtöbbször azt vettem észre, hogy nem is csak az Istennek. Hanem mindennek és mindenkinek aki körül vett. Az állatoknak, hogy hasznunkra voltak egész évben. A mezőnek, a kertnek, hogy a veteményesek jól sikerültek, és egész évben volt mit ennünk. Az égnek, hogy eső, napsütés és hó is volt amikor kellett. A madaraknak, a bogaraknak hogy a fákat, virágokat megtermékenyítették. Mindennek ami körülöttünk élt és mozgott. Megköszöntük. Hogy megéltük velük. Ezt az évet is.

És természetesen megköszöntük a Jó Istennek.

Hogy vagyunk. Egészségben. Együtt.

Az év utolsó napján, lehajtottuk a fejünket, egészen a földig. És hálát adtunk.

A életünkért.

Esteledve, kivirult orcáinkval, már az új eszetndőre készültünk.

A kicsik csak épp annyira ammenyit befogadhattak. A nagyok beleadva mindent.

Egy esztendőben, egyszer jön új esztendő! S akkor az ostort jól felkáll tákárni a derekadra, ha valami jóra való lágény vacc. A káscskét jól mág káll táncoltatni. Dá úgy mind káll. S a bikát úgy felhúzni, s a kolompot úgy mág döngátni, hoj azt higyék, na itt a világ végá.

Urálni káll. Hoj az új búza kihajscson, hoj az ünő borjuczon, hoj a patak ál ná apadgyan.

Baj annak, akinek uráloja nám akdad a föld hátán. Annak az éláta baljos lesz az új ásztándóbá.

Úgy káll élni egy ágész kárák ásztándón hátul, hoj a lágutolsó nap, lejen ki mág uráljon. Mát az élet miscsak ilyán. Ilyán kárák. Mind egy ásztándó.

Keresd fel testvéred. Keresd fel édesszüleidet. Keresd fel rég elfeledt barátodat. A szomszédod vedd észre hogy melleted lakik.

Ha veszekedtél egész évben. Most itt az ideje. Hogy lezárd. Kezd újra. Itt a lehetőség.

Ha egész évben szerettél, köszönd meg most. Hogy volt kit szeretned.
Körbe, körbe megyünk. Ami elmúlt, azt megköszönjük. Ami lesz, azt bizakodva várjuk. S ha hangosan, kimondjuk, hogy jót akarunk meguráljuk a jót egymásnak. Jövőre úgy lesz.
Lesz Búza. Lesz Borjú. Lesz Gyerek.

Biztassátok jó légények, höjjjjjjjjj

Zistán tartcsa mág Házigazdáját.

Kalagorban, az év utolsó napján, a fiatalok urálni mennek. A kicsiny gyermekek, csak szürkülettől estélédig, a nagyobbacsokák, hajnalig. A légények csapatba mennek, szerepbeosztással. Van ostoros, aki a derekán körbe tekerve viszi az ostort, és urálás közben, a refrén elhangzásakor amikor az uráló az mondja, hogy: biztassátok jó légények, akkor az a dolga, hogy az ostort, jó hangosan megpatogtassa. A kolompós kolompól, a kecskének öltözött pedig táncot jár. A kecske feje fából van, a száját csatogtatva hangosan mekeg. A ruhája ezernyi darab színes rongyból, papírból van, amik tánc közben jól láthatóan ugrálnak. Ha medve is van, akkor ő a félelmetes, és brummog, a dobos, hangosan dobol ritmusra. A dobot az az évi disznó bécsikéjéből készítik. Egy-két légény, asszony viseletet ölt, és az ő szerepük a vidámság, a bohóckodás. Az Úráló a virágos pácát viszi, ahová jutalomba kapott kalácsot akasszák, övé a főszerep. Ő szavalja, mondja az urálnivalot. Amit néha, szakaszanként megszakít egy refrénnel, amire az egész csapat hagoskodással válaszol.
Egy kis izelítő a néha száz, kétszáz, akár háromszáz soros uráloból is.

Jó ástét-jó ástét a házigazdának

És a házigazda asszonyának, minden scsaládgyanak.

Áljöttünk ábbá az új ásztándóba, uráljuk mág.

Kivánjuk: kapjuk mág scsendességba-békásségba

És az Úristán szent návéba.

Biztassátok jó légények, höjjjjjjjjjjjjj

Az Úrgazda mikor felkőtt

Bément az istáloba, ki vettá a fátáká lovait,

Fátáká mind az üst fánáka,

Serény, mind a tűz,

Felhánta a nyáráget ria,

Tiszta mázáirá indult,

Álhozott tizenkét pár ökröt,

Ső tizenkét pár ákét

Huzott e barázdát hosszára

Egyát kurtára, egyát mindenfálé.

Béfáda, szép búzával,

Ső háza fálé indult

Biztassátok jó légények, höjjjjjjjjjjjjj!

Három ső fél hónap után,

Álment, járja mág a búzáját,

Másszünán zöldlett,

Közálibról sáriglott.

Bément a közápibá,

Ál vett e marok buzát

S hazafálé indult

S a ház kivilágosodott

Biztassátok jó lágények, höjjjjjjjjjjjj

Az Úrgazda azt parancsolta:

Mennjete el kovács úrhoz

Scsántossatok tizenkét pár sollot

Fogadgyatok mág tizenkét pár embert

Arassátok lá a búzát!

Bal kezeikvel fogták, jobb kezeikvel aratták,

Marokból, kevékbe tették,

Kévéket asztagba, azokat bugljákba,

Ál hoztak tizenkét pár lovat.

Patkoikval kiscsépelték,

Farkaikval kiszéleték,

Filijkvál zsákokba merték,

Zsákokat a szekerekbe

Szekerek a malom felé indultak.

Biztassátok jó lágények, höjjjjjjjjjjjj

A molnár mikor meglátta,

Megemelgette szép lisztes kalapját,

Akkor a malom megindult,

Ott nem folyt búzaliszt, hanem arany

Felrakták a szekerekbe

A szekerek a gazda felé elindultak.

Biztassátok jó lágények, höjjjjjjjjjjjj

Az úrgazdáné mikor meglátta,

Kitáncolt a nagykapuba,

Bévette a a kemencét, scsánt e nagy kalácsot,

Mind a malom kerekje,

Kemence a kilánc szegbe béhajlott.

Feltette a fazékra, letörött,

Feltette a tákányőrá, az es káttétört,

Feltette az asztralra, s vátett ria e keresztet

Álvágta négy darabba,

Egyet adot az Urálonak,

Egyet a bikásnak,

Ketótt a másikonak.

Biztassátok jó lágények, höjjjjjjjjjjjj

Azt kívánjuk, mikor jövő idényre eljövünk,

Kapjuk meg scsendességbe, békességbe,

Az Úristen szent nevébe!

Biztassátok jó lágények, höjjjjjjjjjjjj

Zistán tarscsa mág Házigazdáját!

Örömteli, áldásos és békés Új esztendőt mindenkinek

(folytatás)

Március 27.

Szabófalváról az ingajáráttal Atzél Endre és Perka Mihály társaságában Lábnikon a Nyisztor családra, Magyarfaluban a Fodor családra, Szászku-ton Zöld Máriára, Gorzafalván Gergely Andrásra és Gábor Rajmundra, Lujzikalagorban Csernik Antalra, Újfaluban Kancsal Györgyre, Trunkon Róka Mihályra, Gyoszenben a Petrás családra, Klésében Kató Györgyre bíz-tuk a naptárak szétoztását.

Onesten dr. Galaczi Endre főorvos urat a rekecsini polgármesteri hivatal-lal folytatott szűrővizsgálatra vonatkozó megbeszélésről tájékoztatták.

Március 28.

Az ingajáráttal hazafelé tartva Gyimesfelsőlokon Berszán Lajos plébános úrnál a tervezett középiskolára vonatkozó elképzelésekkel ismerkedtünk.

Március 29.

A Budapestről érkező Bartha Levente a Világkiállítás-sal kapcsolatos kormánybiztosi egyeztetésről tájékoztattott.

Április 5.

Magyarország Földrajzi Albuma (Írta és összeállította Laki Ilona. Móra Kiadó 1992.) című kötet a moldvai magyarokról is tudósít.

A tatártól nagy veszélyben
Forog Moldva, ez a véghely:
A tatárra veled menjen
Tízezernyi lófőszékely. (Arany)

Hazahív a hűség. Romániai magyar költők vallomásai a szülőföldről (Castrun KK. 1993) című kötetben jelen van moldvai magyar költőnk, Lakatos Demeter.

Szebb falu a földön nem lehet,

amit elhattam és hon,
hol foly a Moldva és Szeret
a virágos tájakon.

De ki őrzi ezt a tájat?

Őrzi: Őrzök-őrszem-őrzöttem-őrösz-tök-őrösz-tük-őrzöm lösz-őrzök vala-őrzöttem volt-őrzöttem volna-mondják (mondták) testvéreink Újfaluban, Ploscucenyben, Nagypatakon ... (Márton Gyula: Igetövek, igei jelek és személyragok a moldvai csángó nyelv-járásban. Kriterion 1974.)

S, akik még vagytok őrzön, árván,
Őrzök: vigyázzatok a strázsán. (Ady)

Április 7.

Janicsárik Romániában. A főpap még a születési helyét is letagadta. Robu Ioan bukaresti érsekről van szó, aki a magyar nyelv használatát megtiltotta a csángóföld katolikus templomaiban. Robu érsek úr még azt is elérte, hogy a Ceausescu-rendszer feltétlen kiszolgálásáért jutalmul a szekuritate segítségével megmásítsák az anyakönyvi bejegyzést, nevét Rab Jánosról Robu Ioanra módosítsák. A hamisítást egy idős minorita szerzetes megpróbálta megakadályozni, mire a törvényességen őr-ködő szekus legények úgy verték félholtra, hogy belehalt sérüléseibe. (A hang. Közéleti hetilap. Arad. 1994.)

Az egyházi engedelmesség nem jelenti azt, hogy szó nélkül követjük a felszólítást. Kötelességünk és jogunk kifejezni nézetünket, hátha nem vette észre az, akinek engedelmeskedünk (Jakubinyi György: Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra. RMSZ).

Budapesten, Csonka-Magyarország fővárosában az Úr 1994-esztendejében a magyar külügyminisztert kifütyülték egy összejövete-len, mert a magyar mártírokért szót emelt. Székelykeresztúron még csak egy gyermekgyógyásznak (F.J.) nem tetszik, hogy ott moldvai magyar gyerekeket is gondolnak, de egy megyei illetékes (R) már kijelenti, hogy neki nem parancsol az RMDSZ, és takarítsák el a gyermekeket! Az eszébe sem jut, hogy őt kellene eltakarítani.

Somoskán a janicsár pap a szülőket terrori-

zálja, mert a gyerekeket magyar szóra küldték.

Egyszer már közzé kell tenni a gyászmagyarok névsorát!

Április 14.

Azt szeretnők, ha nyelvünkbe, kultúránkba, javainkba, de főleg lelki világunkba illetékelenek se kontárkodnának bele (H.N. Tankó Gyula, Gyimesközéplak)

Április 15.

Nem könnyű az elesettek sorsa, ameddig Nagy János-szerű, tanároknak nevezett gyászmagyarok tanítják a történelmet (Replika RMSZ).

Április 23.

Vannak országok, ahol a törvény nem paszszol az erkölccsel. Ilyen országban élünk mi is. (Puskás Attila: Törvény és törvényeink csángócska ügyben. RMSZ).

Április 27.

Székelyudvarhelyen a moldvai magyar diákokat is felvállaló 2-es sz. ipari szakközépiszola felvette a Kós Károly nevet.

Az lesz a miénk, amit ki tudunk küzdeni magunknak.

Május 18.

Scripcan Krisztina pusztinai csángó lány, a székelyudvarhelyi Benedek Elek tanítóképző harmadéves tanulója a Győrben rendezett 29. szépbeszéd versenyen kapta meg a zsűri különdíját. A tanítónőjelölt, mintegy három percig tartó részletet mondott el Sütő András Találkozásaim Veres Péterrel című írásából szép kiejtéssel, jó hangszúllyal, tagolással. (H.N.).

Ezek a Csángó Magyar nevű Székelyek a Moldva és Szeret vize mellett a Bakovi Püspökhöz valának tartozandók, a Tatros mellékiek pedig a Milkoviaikhoz (Szabó T. Attila E. M. Sz. T. III. köt. 22.o.)

Deres ez és igás (Kőbaltára vésett rovásfelirat Moldvából. Korunk. 1969-10.)

Bákó megyéből, a Szeret bal partjáról, a helybeliek arról értesítenek, hogy itt avar korinak vélt bronzleletekre bukkantak (Depozitul Caprica).

Május 28.

Székelyudvarhelyen dr. Bónis Lajos tanácsos arról értesít, hogy egy-egy csoport felméri az északi és déli csángók gazdasági helyzetét.

Június 1.

Magyarítani nem kell, nem lehet egyetlen magyart sem. Ha annak tartja magát. Védeni azonban szükséges (Horváth Arany).

A XIX. században élt Alexandru de Chirac szerint a román nyelv szókincse akkor a következő összetételű: 45,7 % sláv, 31 % latin, 8,4 % török, 7 % görög, 6 % magyar, 0,6 % albán eredetű ... (Fáy István: Várjuk a választ. Magyar Élet XXXIV. évf. 21. Ausztrália)

Június 15.

Székelyudvarhelyen a Duna televízió szerkesztőinek, valamint a Magyarok Világszövetsége alelnökének, Dobos László Kossuth-díjas írónak elmondtuk, hogy számunkra ez a műholdas adás a legfontosabb, és igyekszünk lehetővé tenni a moldvai magyarok számára is a vételét.

A csonka országban élőknek sem ártana.

Június 19.

A Madarasi Hargitán harmonikus csendben, fagypontra körüli (+3) légtérben az őrhelyén találtuk -, mint mindig hosszú évtizedek óta - az őrző Csoma Pistát.

Egyedül hallgatom erdők susogását,
Erdők susogását, a fenyő zúgását,
A fenyő zúgását, havas szél futását,
Havas szél futását, Csoma Pista hangját.
Egyedül és sokan a bujdosók közül
A Nagy Hargitában, A Madarasiban.

(Toró Tibor: Madarasi változat egy lírai Mikes-témára.)

Kérjük, támogassa Ön is adója 1%-val a Lakatos Demeter Csángómagyar Kulturális Egyesületet, amely a moldvai magyarok kultúráját népszerűsíti és ápolja.

Köszönjük!

Adószámunk: 18042852-1-41

Minket az NKA támogat!

Egy hívás a csángó gyerekek magyar oktatásáért

1 3 6 0 0
4 7

A hívás díja:
250 Ft/hívás

AMMŌA
A Moldvai Magyar Oktatásért Alapítvány

Kérjük, hogy adója 1%-ával támogassa a moldvai csángómagyar gyermekek oktatását

Adószám: 18710209-1-43

A MOLDVAI MAGYAR OKTATÁSÉRT
ALAPÍTVÁNY

és a

KERESZTSZÜLŐK A MOLDVAI
CSÁNGÓMAGYAROKÉRT
EGYESÜLET

www.csango.eu • www.keresztsszulok.hu